

SUDSKA PRAKSA

Dr. sc. Petar Novoselec*

1. Razgraničenje pripremnih radnji i pokušaja kod ubojstva vatrenim oružjem

Počinitelj koji je uperio pušku prema osobi u automobilu u namjeri da je ubije te pokušao ubaciti spremnik nije počinio pokušaj ubojstva jer je za ostvarenje svog nauma morao izvršiti još niz drugih radnji.

**VSRH, Kžm 39/04 od 19. 1. 2005.
(Županijski sud u Zagrebu, Kmp-42/03 od 18. 10. 2004.)**

Činjenično stanje

Optuženik (mlađi punoljetnik) i oštećenik (maloljetnik) bili su zavađeni zbog neisplaćenih međusobnih dugova. Nakon uzastopnih optuženikovih prijetnji oštećenik je podnio prijavu policiji. Kad se oštećenik vraćao automobilom kući u zagrebačkom naselju Struge, zajedno s bratom, sestrom i dvoje djece, optuženik ih je dočekaao na ulici s automatskom puškom koju je držao ispod majice. Oštećenik, koji se nalazio za volanom, zaustavio je automobil, a njegov je brat izašao i započeo razgovor s optuženikom. Tada je optuženik izvukao pušku, uperio je prema oštećeniku u automobilu i pokušao ubaciti spremnik sa streljivom u pušku, u čemu nije uspio jer je oštećenik u međuvremenu krenuo automobilom na njega i zahvatio ga. Oštećenik je pao, a pored njega puška i spremnik, koje je uzeo oštećenikov otac koji se zatekao na mjestu događaja. Prema mišljenju balističkog vještaka, osobi koja do tada nije bila u prilici rukovati takvom puškom bilo je za ispaljivanje metka potrebno oko deset sekundi, za koje je vrijeme trebalo ubaciti spremnik, potegnuti zatvarač u zadnji položaj, vratiti u prednji i pritisnuti okidač.

Optuženik je prvostupanjskom presudom oglašen krivim zbog pokušaja teškog ubojstva iz čl. 91. t. 1. KZ te mu je izrečen pridržaj izricanja kazne maloljetničkog zatvora. VSRH je usvojio optuženikovu žalbu i ukinuo pobijanu presudu.

Iz obrazloženja

Nesporno je da je optuženik pokušao ubaciti spremnik u pušku, u čemu nije uspio zbog postupanja oštećenika. Ta se pak radnja ne može smatrati početkom izvršenja teškog ubojstva. Da bi puška bila spremna za djelovanje, prema nalazu i mišljenju balističkog vještaka, potrebno je, nakon što je spremnik ispravno postavljen na svoje mjesto, ručicu zatvarača potegnuti u zadnji položaj, a kada ona snagom opruge bude vraćena u prednji položaj, zatvarač ubacuje streljivo u u cijev i nakon toga je potrebno pritisnuti okidač i izvršiti ispaljivanje... S obzirom na to da je između poduzete radnje (ubacivanje spremnika sa streljivom) i ostvarivanja kaznenog djela bilo potrebno poduzeti još neke radnje koje optuženik nije poduzeo, nedostaje neposredna objektivna

* Dr. sc. Petar Novoselec, redoviti profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

veza između između tih faza zbivanja, pa bi se poduzeta radnja mogla tretirati samo kao pripremna radnja.

Napomena

Da bi postojao pokušaj, na subjektivnoj strani mora postojati namjera da se djelo dovrši. Namjera se očituje kao bezuvjetna odluka da se počini kazneno djelo. Da je optuženik htio samo prijetiti puškom, ili čak da se kolebao hoće li pucati ili ne, taj uvjet ne bi bio ispunjen. Prvostupanjski je sud opširno obrazložio postojanje bezuvjetne odluke optuženika da počini ubojstvo, čemu ni VSRH nije prigovorio. Uz tu pretpostavku, pitanje je ovisi li započeti pokušaj o ocjeni objektivne sastavnice, tj. je li započeto ostvarenje kaznenog djela. U tom se dijelu oba suda razilaze.

Stajalište VSRH ima dodirnih točaka s tzv. teorijom o dijelovima radnje (*Teilaktstheorie*) koja dominira u njemačkoj sudskoj praksi a usvaja je i znatan broj njemačkih autora. Prema toj teoriji pokušaj počinje kad je izvršena posljednja radnja koja neposredno prethodi radnji kojom se ostvaruje neko obilježje kaznenog djela, tako da između tih dviju radnji nije potrebna nikakva daljnja "međuradnja"; pritom se osobito naglašava uska vremenska povezanost posljednje poduzete radnje i radnje kojom se ostvaruje biće kaznenog djela. Temeljna poteškoća s kojom se teorija susreće sastoji se u tome da se počiniteljevo ponašanje uvijek može podijeliti na više odvojenih pojedinačnih radnji pa se onda nakon posljednje radnje lako mogu konstruirati daljnje moguće radnje (međuradnje) i time negirati pokušaj. Da bi se izbjeglo takvo izvještačeno cjepljanje radnje, ističe se da samo bitne međuradnje isključuju pokušaj, dok, naprotiv, nemaju takav učinak nebitne međuradnje (*Kühl*, *Strafrecht, Allgemeiner Teil*, 5. Auflage, München, 2005, str. 412). *Roxin*, međutim, smatra da su pojmovi "bitna" i "nebitna" međuradnja neodređeni pa treba konkretizirati kriterije za njihovo razlikovanje; po njemu, posljednja će radnja predstavljati pokušaj ako se u odnosu na nju kumulativno ispune dva uvjeta: da je usko vremenski povezana s ostvarenjem bića kaznenog djela i da predstavlja zahvat u sferu žrtve ili u sferu bića kaznenog djela (*Strafrecht, Allgemeiner Teil, Band II, München, 2003, str. 374*).

VSRH je upao u tipičnu pogrešku na koju upozoravaju pristalice navedene teorije. On je artifično podijelio čin pucanja iz puške na veći broj međuradnji (ubacivanje spremnika, povlačenje zatvarača u stražnji i vraćanje u prednji položaj, potezanje okidača) pa je na tome zasnovao zaključak da izvršena radnja nije neposredno prethodila radnji kojom se ostvaruje biće kaznenog djela. Točno je da su te međuradnje potrebne da bi se djelo dovršilo, ali one slijede mehanički jedna iza druge pa nisu bitne. Već je usmjerenje puške prema oštećeniku i pokušaj ubacivanja spremnika ozbiljan "zahvat u sferu žrtve", na što upućuje i strelovita reakcija oštećenika, koji je, suočen s istodobnim napadom, postupio u nužnoj obrani. Posebno je VSRH izgubio iz vida i vremensku povezanost poduzete radnje i nužne posljednje radnje (okidanja), koja iznosi svega deset sekundi. Nejasno je i kad bi, po njegovu mišljenju, pokušaj započeo.

Prema tome, ispravno je postupio prvostupanjski sud kad je uzeo da je optuženik izišao iz stadija pripremnih radnji i ušao u stadij pokušaja.

2. Obvezno psihijatrijsko liječenje počinitelja kojeg ubrojivost nije smanjena u znatnoj mjeri

Počinitelju koji je za vrijeme počinjenja dvaju kaznenih djela bio smanjeno ubrojiv u manjem stupnju, a za vrijeme drugih dvaju u srednjem stupnju, može se pored kazne izreći i sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja ako postoji značajan rizik ponavljanja društveno neprihvatljivog ponašanja u budućnosti.

**Županijski sud u Varaždinu, Kž-368/07 od 25. 10. 2007.
(Općinski sud u Varaždinu, K-204/07 od 5. 9. 2007.)**

Činjenično stanje

Optuženik je 6. travnja 2007. u prostorije policijske uprave u kojoj su se nalazile tri osobe bacio tri kamena, razbivši prozor, čime je izazvao opasnost za tijelo ljudi, što je označeno kao uništenje i oštećenje tuđe stvari iz čl. 222. st. 1. KZ i dovođenje u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom iz čl. 263. st. 1. KZ. Nakon toga je 12. travnja 2007. u ordinaciji najprije bacio monitor na psihijatra koji se uspio izmaknuti, a zatim ga dva puta udario šakom u glavu te bacio na pod kompjutor, telefon, printer i monitor, razbivši kućište kompjutora, što je označeno kao pokušaj teške tjelesne ozljede iz čl. 99. st. 4. u vezi s čl. 1. i uništenje i oštećenje tuđe stvari iz čl. 222. st. 1. KZ. Prema mišljenju psihijatrijskog vještaka, optuženik je duboko poremećena ličnost sa simptomima posttraumatskog stresnog poremećaja, zbog čega su prilikom izvršenja prvih dvaju kaznenih djela njegove sposobnosti shvaćanja značenja vlastitog postupanja i mogućnosti vladanja svojom voljom bile smanjene u manjem stupnju, a kod drugih dvaju u srednjem stupnju. Otud je prvostupanjski sud zaključio da "kod okrivljenika nisu ustanovljeni elementi koji bi u smislu čl. 42. KZ ukazivali da je u vrijeme počinjenja djela bio smanjeno ubrojiv u znatnoj mjeri". Sud je optuženika osudio na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i šest mjeseci, pri čemu nije ublažio nijednu pojedinačnu kaznu, ali je usvojio preporuku vještaka i pored kazne primijenio sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja, obrazlažući to postojanjem značajnog rizika ponavljanja društveno neprihvatljivog ponašanja. Optuženikova je žalba odbijena kao neosnovana.

Iz obrazloženja

Prvostupanjski je sud valjano i zakonito, sukladno odredbi čl. 42. KZ, na temelju nalaza i mišljenja psihijatrijskog vještaka, ustanovio da okrivljenik u vrijeme počinjenja kaznenog djela nije bio smanjeno ubrojiv u znatnoj mjeri (na primijenjenu sigurnosnu mjeru drugostupanjski se sud nije osvrnuo).

Napomena

Iako mišljenje psihijatrijskog vještaka nije bilo prilagođeno novoj odredbi čl. 42. KZ, jer umjesto odgovora na pitanje je li počiniteljeva ubrojivost bila smanjena u znatnom stupnju uvođi kategorije smanjene ubrojivosti "u manjem stupnju" i "u srednjem stupnju", sudovi su ispravno zaključili da se tako utvrđena smanjena ubrojivost ne može podvesti pod pojam smanjene ubrojivosti u znatnom stupnju. No sudovi su pogriješili kad su pored kazne primijenili sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja jer za to nisu postojali zakonski uvjeti.

Obvezno psihijatrijsko liječenje može se primijeniti samo prema počinitelju koji je kazneno djelo počinio u stanju smanjene ubrojivosti (čl. 75. st. 1. KZ). Zakonski tekst, doduše, ne govori o smanjenoj ubrojivosti u znatnom stupnju, ali to nije ni bilo potrebno jer je pojam smanjene ubrojivosti definiran u čl. 42. KZ tako da obuhvaća samo smanjenu ubrojivost u znatnom stupnju, pa kad KZ u čl. 75. st. 1. govori o smanjenoj ubrojivosti, ima u vidu definiciju tog pojma u čl. 42. KZ. Drugim riječima, ubrojivost koja je smanjena, ali ne u znatnom stupnju, nije smanjena ubrojivost u smislu čl. 42. KZ, koji ima u vidu i odredba čl. 75. st. 1. KZ kad propisuje pretpostavke za obvezno psihijatrijsko liječenje.

Drukčiji se zaključak ne može opravdavati okolnošću što Kazneni zakon u čl. 42. kao učinak smanjene ubrojivosti propisuje samo mogućnost ublažavanja kazne, a ne i primjene obveznog psihijatrijskog liječenja jer je Zakon pretpostavke za takvo liječenje propisao na drugom mjestu (u čl. 75. st. 1.) pa nije bilo potrebe da to još jednom ponavlja i u čl. 42. Zakon treba tumačiti u njegovoj cjelini (sustavna interpretacija), a ne uzimanjem u obzir samo jedne odredbe, izdvojene iz cjeline. Pretpostavke za ublažavanje kazne i za primjenu sigurnosne mjere sasvim su različite pa jednu od njih ne treba činiti ovisnom o postojanju druge.

Potpuno je identična situacija glede smanjene ubrojivosti u njemačkom Kaznenom zakonu koji u § 63 smještaj u psihijatrijsku bolnicu veže uz neubrojivost (§ 20) ili smanjenu ubrojivost (§ 21), a smanjenu ubrojivost ograničava u § 21 samo na onu kod koje su sposobnost shvaćanja neprava ili postupanja u skladu s tim shvaćanjem smanjene znatno (*erheblich*). Riječ “znatno” nije izričito spomenuta u § 63, što bi bilo i nepotrebno jer ta odredba izričito upućuje na § 21. I u njemačkoj se literaturi ističe da se smještaj u psihijatrijsku bolnicu može odrediti samo u slučaju znatno smanjene ubrojivosti; isto se tako naglašava da je za izricanje navedene sigurnosne mjere neodlučno jesu li primijenjene i odredbe o ublažavanju kazne (usp. *Lenckner/Perron*, u: Schönke/Schröder, Strafgesetzbuch, Kommentar, 27. Auflage, München, 2006, § 21, rubni br. 26, str. 419).

Navedeno stajalište ima dublje utemeljenje u načelu razmjernosti definiranom u čl. 16. st. 2. Ustava. Iako se obvezno psihijatrijsko liječenje prema smanjeno ubrojivim osobama izvršava istodobno s kaznom zatvora, i to u zatvorskoj bolnici (čl. 20. st. 5. Zakona o izvršenju kazne zatvora), pa utoliko ne predstavlja novo oduzimanje slobode, ipak ono stigmatizaciji osuđenika kao “kriminalca” dodaje još i stigmatizaciju kao “duševnog bolesnika”, pa je utoliko dodatno zlo za njega. Prisilno je liječenje osobito upitno kod osoba s lakšim duševnim smetnjama jer doводи u pitanje njihovo “pravo biti drukčijim”, pa ga stoga treba ograničavati (za ograničavanje obveznog psihijatrijskog liječenja načelno se zalaže i *Bačić*, Komentar Kaznenog zakona, drugi dio, Zagreb, 2006, str. 11). U tom smjeru ide i Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, osobito u čl. 44. st. 2. u kojem znatno ograničava prisilni smještaj neubrojivim osobama, pa nema opravdanja da se za smanjeno ubrojive počinitelje ide u suprotnom smjeru.

Kritiku zaslužuje i obrazloženje suda prema kojem se sigurnosna mjera opravdava “postojanjem značajnog rizika ponavljanja društveno neprihvatljivog ponašanja u budućnosti” jer pretpostavka obveznog psihijatrijskog liječenja u smislu čl. 75. st. 1. nije opasnost bilo kakvog društveno neprihvatljivog ponašanja, nego samo opasnost počinjenja novog kaznenog djela. I citirana formulacija upućuje na nedopušteno proširivanje primjene obveznog psihijatrijskog liječenja.

3. Supočiniteljstvo, posredno počiniteljstvo i jedinstvo radnje kod silovanja

I. Prisili li na temelju zajedničkog dogovora jedna osoba žrtvu na spolni odnošaj i spolnu radnju izjednačenu sa spolnim odnošajem s drugom osobom, obje su supočinitelji u silovanju.

II. Oralno zadovoljenje, spolni odnošaj i prisiljavanje žrtve na samozadovoljavanje bocom predstavljaju u tom slučaju više spolnih odnošaja i sa spolnim odnošajem izjednačenih spolnih radnji od više počinitelja, što predstavlja kvalifikatornu okolnost iz čl. 188. st. 2. KZ.

VSRH, I Kž-920/07-6 od 11. 12. 2007.
(Županijski sud u Zagrebu, K-204/05 od 14. 6. 2007.)

Činjenično stanje

Optuženik A živio je s oštećenicom u zajedničkom stanu u kojem je optuženik B, liječeni narkoman, bio podstanar. U vrijeme počinjenja djela oba su optuženika bila pod utjecajem alkohola i droga i stoga smanjeno ubrojni. A je zapovijedio oštećenici, prijeteći joj nožem i udarajući je šakom po licu, da se skine gola, dok je B šutke sjedio, pio pivo i gledao što se događa. A je najprije prisilio oštećenicu da oralno zadovolji B-a, a zatim i da legne na krevet te je pozvao B-a da s njom izvrši spolni odnošaj. B je razdvojio oštećenici noge te izvršio spolni odnošaj. Nakon toga je A dao oštećenici pivsku bocu i zapovijedio joj da se pred njima njome zadovoljava, što je ona u strahu i učinila, gurajući nekoliko minuta bocu u vaginu. A joj je tada ugasio cigaretu na leđima, posjekao je nožem po ruci i leđima i prisilio je da izađe gola na ulicu. Na ulici je oštećenica uspjela pobjeći, nakon čega ju je spasio policijski službenik koji se tamo slučajno zatekao.

Oba su optuženika oglašena krivim zbog silovanja izvršenog na osobito okrutan i osobito ponižavajući način, prilikom kojeg je prema istoj žrtvi počinjeno više spolnih odnošaja i s njim izjednačenih spolnih radnji (čl. 188. st. 2. KZ) te su osuđeni na kazne zatvora, i to A u trajanju od pet godina i šest mjeseci, a B u trajanju od pet godina. Pored toga A-u je izrečena sigurnosna mjera obveznog liječenja od ovisnosti, a B-u obveznog psihijatrijskog liječenja. Žalbe državnog odvjetnika i optuženika B drugostupanjski je sud odbio kao neosnovane.

Iz obrazloženja

U izreci pobijane presude doista se navodi djelatnost optuženika A koja je u pogledu uporabe sile značajnija od djelatnosti žalitelja (optuženika B) koji, nakon što je optuženik A gotovo slomio otpor oštećenice, prilazi oštećenici koja ga odgurava rukama, pa dok je optuženik A udara šakama i prijeti joj nožem, optuženik B svojim rukama razdvaja njene noge te nad njom vrši obljubu...

Ispravan je zaključak prvostupanjskog suda da su optuženici imali prešutni zajednički dogovor da izvrše kazneno djelo jer su obojica bili svjesni da zajedno djeluju i svojim su radnjama pokazali htijenje da se kazneno djelo izvrši. Njihov zajednički prešutni dogovor obuhvatio je podjelu uloga, pri čemu je silu primarno primijenio optuženik A, a sam spolni odnošaj kao i sa spolnim odnošajem izjednačenu spolnu radnju (*fellatio*) optuženik B...

U postupanju žalitelja u cijelosti je sadržano biće kaznenog djela silovanja iz čl. 188. st. 2. KZ-a s ostvarena dva kvalifikatorna elementa jer je kazneno djelo počinjeno

na naročito okrutan i naročito ponižavajući način i jer je istom prigodom prema istoj žrtvi počinjeno više silovanja od više počinitelja. Prema istoj žrtvi počinjeno je više spolnih odnošaja i sa spolnim odnošajem izjednačenih spolnih radnji od više počinitelja, jer je nesporno da je oštećenica žalitelju vršila felaciju i da ju je žalitelj obljubio, čime je počinio dvije radnje kojima se ostvaruje biće kaznenog djela silovanja, te se na kraju morala samozadovoljavati pivskom bocom zbog sile i prijetnje, što predstavlja sa spolnim odnošajem izjednačenu spolnu radnju i što također udovoljava biću kaznenog djela (tzv. pasivno silovanje). Kako su sve te radnje izvršene uz višestruke prijetnje smrću, uvrede, udaranje šakama i rezanjem nožem oštećenice te je oštećenica nakon svega istjerana gola na ulicu, nedvojbeno je da se istovremeno radi i o ostvarenju kaznenog djela na naročito okrutan i naročito ponižavajući način.

Napomena

Ad I. Sudovi u ovom slučaju ispravno prihvaćaju supočiniteljstvo u silovanju, čime je napušteno *Zlatarićevo* stajalište prema kojem ono nije moguće, a koje nije bilo bez utjecaja na sudsku praksu. Zlatarićeva tvrdnja da se “po prirodi stvari ne može obljuba drugoga htjeti kao svoja, kao vlastita” (Krivični zakonik u praktičnoj primjeni, I. svezak, Zagreb, 1956, str. 108) implicira subjektivnu teoriju počiniteljstva (postupanje *cum animo auctoris*), koja u nas nikad nije bila prihvaćena, a pogotovo je neprihvatljiva nakon usvajanja teorije o vlasti nad djelom u hrvatskom Kaznenom zakonu. Dvije osobe ili više njih koje imaju funkcionalnu vlast nad djelom supočinitelji su u silovanju, pri čemu se doprinos svake od njih ne mora nužno sastojati u izvršenju spolnog odnošaja ili druge spolne radnje.

Nema dvojbe da je u našem primjeru A supočinitelj u silovanju, iako je samo primijenio silu. Njemački Kazneni zakon u opisu silovanja (§ 177 st. 1.) izričito inkriminira prisilu kojom se omogućuju spolne radnje i s drugom osobom. Austrijska judikatura također uzima da je počinitelj silovanja i onaj tko ne ide za time da sam poduzme spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju, nego to omogućuje drugom kao supočinitelju (*Forreger/Fabrizy, StGB und ausgewählte Nebengesetze*, Wien, 1999, str. 586). Iako tekst čl. 188. st. 1. našeg KZ izričito ne spominje mogućnost primjene sile u korist druge osobe, on je i ne isključuje, a kako je A imao vlast nad žrtvom koja se temeljila na njegovoj prisili, posve je svejedno je li išao za time da sam izvrši spolni odnošaj ili da to učini netko drugi.

Nešto je složenije pitanje je li i B supočinitelj. Sudovi rješavaju to pitanje tako što smatraju dokazanim da je i B primijenio silu koja se sastojala u širenju nogu oštećenice protiv njezine volje. Rješenje nije posve uvjerljivo jer i sam VSRH navodi da je to B učinio “nakon što je optuženik A gotovo slomio otpor oštećenice”; ako je, naime, oštećenica zbog prethodnih zbivanja bila nesposobna za otpor, B bi bio samo počinitelj kaznenog djela spolnog odnošaja s nemoćnom osobom. Ipak bi B-a trebalo smatrati supočiniteljem u silovanju i neovisno o spomenutom širenju nogu. U tom pogledu sudovi s pravom upozoravaju na postojanje prethodnog (prešutnog) dogovora između oba optuženika. B je od početka pristao na to da izvrši spolni odnošaj i spolnu radnju zahvaljujući sili koju je primijenio A pa se ta sila ima uračunati i njemu; bez njegova se pristanka ne bi silovanje ni moglo izvršiti onako kako ga je A zamislio. Drugo je pitanje stupnja B-ove krivnje koja je ipak manja, a to nije u dovoljnoj mjeri došlo do izražaja u odmjerenim kaznama.

Iz izreke presude proizlazi da optuženicima nije stavljen na teret samo spolni odnošaj s oštećenicom i oralno zadovoljenje B-a, nego i prisiljavanje oštećenice da se samozadovoljava pivskom bocom. To valja prihvatiti jer je ne samo oralno zadovoljenje (*fellatio*) spolna radnja izjednačena sa spolnim odnošajem nego je to i guranje boce u vlastito spolovilo. Sudska praksa je već zauzela stajalište da sa spolnim odnošajem valja izjednačiti ne samo uvlačenje dijelova

tijela nego i predmeta u tjelesne šupljine žrtve (VSRH, I Kž-1069/03, HLJKPP, 2/2005, str. 889), a u tom je slučaju neodlučno uvlači li predmet počinitelj ili sama žrtva pod prisilom. Kada to čini žrtva, riječ je o posrednom počiniteljstvu kod kojeg se počinitelj kao sredstvom koristi žrtvom koja ne ostvaruje obilježja kaznenog djela (VSRH umjesto toga govori o "pasivnom silovanju"). Takvi su primjeri u literaturi poznati kao prisiljavanje na samoozljeđivanje, a poseban slučaj takve pravne figure poznaje i KZ u čl. 96. st. 3. kada kao posredno počiniteljstvo u ubojstvu tretira navođenje na samoubojstvo djeteta ili nebrojive osobe. Drukčije stajalište moglo bi se izvesti samo iz Zlatarićeve teze prema kojoj je silovanje vlastoručno kazneno djelo (a to onda isključuje posredno počiniteljstvo), koja je u suvremenom kaznenom pravu napuštena.

Ad II. Neprihvatljiva je pravna oznaka u presudi prema kojoj je istom prigodom prema istoj žrtvi počinjeno više spolnih odnošaja i s njim izjednačenih spolnih radnji od više počinitelja, što je jedna od kvalifikatornih okolnosti iz čl. 188. st. 2. KZ koju su ostvarili optuženici (druge su dvije osobito okrutan i osobito ponižavajući način). Da je riječ o više radnji VSRH zaključuje iz okolnosti što je oštećenica najprije prisiljena na felaciju, zatim na spolni odnošaj i konačno na samozadovoljanje bocom. No te su pojedinačne radnje prostorno i vremenski tako povezane da u svojoj ukupnosti predstavljaju prirodno jedinstvo i stoga jednu radnju. U jednoj je drugoj odluci VSRH ispravno uzeo da je počinitelj koji je primjenom sile izvršio spolni odnošaj s oštećenicom, a onda, kad se ona obukla, to ponovio još jednom, počinio jednu radnju i stoga samo jedno kazneno djelo silovanja (VSRH, I Kž-853/91, Pregled sudske prakse br. 51, str. 190), pa se ne vidi zašto se ovdje ne bi primijenilo isto mjerilo. Tu jedinstvenu radnju optuženici su kao supočinitelji izvršili zajedno i ona je samo jedna radnja. Kvalificirani oblik trebalo bi ograničiti na slučaj kad više počinitelja svaki za sebe izvrši više *odvojenih* radnji, kao u slučaju kad su tri počinitelja jedan iza drugoga silovali istu žensku osobu (VSRH, I Kž-759/01). Prema tome, u ovdje razmatranom slučaju, iako se i dva počinitelja mogu označiti kao više počinitelja (čl. 89. st. 20. KZ), nedostaje više spolnih odnošaja ili s njim izjednačenih spolnih radnji pa navedenoj kvalifikatornoj okolnosti nije bilo mjesta.